Motion

1982/83: 1111

Karin Andersson m. fl.

Jämställdhet mellan kvinnor och män

Inledning

Jämställdhetsarbetet har fortsatt och vidareutvecklats under de två regeringarna mandatperioden 1979–1982. Det gäller såväl de organisatoriska formerna som den konkreta inriktningen. En rad åtgärder genomfördes som innebar att hinder för jämställdhet mellan kvinnor och män på olika områden undanröjdes, att möjligheterna för föräldrarna att förena föräldraskap och förvärvsarbete underlättades och att traditionella könsrollsmönster successivt förändrades genom opinionsbildning. Inte minst har olika åtgärder på skolans område betydelse i detta avseende.

I juni 1980 fastställde regeringen riktlinjer för sitt fortsatta jämställdhetsarbete och dessa har sedan följts. Jämställdhet handlar ytterst om människors rätt till uveckling, utbildning och arbete efter sin läggning och sina förutsättningar. Grunden för jämställdhet är ekonomisk självständighet byggd på egen förvärvsinsats. Att trygga rätten till arbete för både kvinnor och män är därför en viktig målsättning, hette det i riktlinjerna.

Den organisatoriskt sett kanske viktigaste förändringen skedde den 1 juli 1980 då lagen om jämställdhet i arbetslivet trädde i kraft och som en följd därav myndigheten "jämställdhetsombudsmannen" och jämställdhetsnämnden inrättades.

En jämställdhetsberedning inrättades i regeringskansliet hösten 1980. Syftet var att ge jämställdshetsfrågorna en mer framskjuten plats i regeringsarbetet och att bevaka att regeringens riktlinjer för jämställdhetsarbetet följdes. Beredningen bestod av representanter från samtliga departement.

Ett jämställdhetsråd med företrädare för de nio största kvinnoorganisationerna inrättades också. Rådet var ett forum för utbyte av information och idéer.

I det följande ges en kortfattad redogörelse för centerns syn på jämställdhet mellan kvinnor och män och för hur arbetet bör drivas vidare för att uppnå den. Konkreta förslag med och utan anslutning till budgetpropositionen läggs.

Centerns grundsyn

Alla människors lika värde och rättigheter är utgångspunkten för centerns politiska arbete. Kraven på trygghet i en god livsmiljö för alla och ansvaret för kommande generationer samt strävan efter jämlikhet mellan grupper och individer skall bestämma inriktningen av det politiska handlandet. Samhället

skall präglas av öppenhet och tolerans, jämlikhet, solidaritet och medansvar. Det decentraliserade samhället är en viktig förutsättning för att nå dessa mål. Det ger också bästa förutsättningen för jämställdhet mellan kvinnor och män, som är ett viktigt delmål i arbetet för jämlikhet mellan individer och grupper.

Vad är jämställdhet?

Jämställdhet är alla människors lika rätt till utveckling, utbildning och arbete efter sin läggning och sina förutsättningar utan avseende till kön. Varje människa måste ha möjlighet att ta till vara sina personliga resurser.

Ekonomisk självständighet är en förutsättning för jämställdhet. Det innebär att rätten till förvärvsarbete skall gälla såväl kvinnor som män.

Jämställdhet är också en jämnare fördelning mellan kvinnor och män i det demokratiska samhällsarbetet. Kvinnor och män har olika erfarenheter och därpå byggda värderingar. Deras olika erfarenheter och värderingar måste tas till vara i samhällsarbetet.

Jämställdhet innebär också att kvinnor och män skall ha samma möjligheter och skyldigheter till omsorg om och ansvar för barnen.

Jämställdhet är således en fråga om delat ansvar och lika villkor i hem, arbetsliv och samhälle. Arbetet för att förverkliga jämställdhet mellan kvinnor och män är därför en av de viktigaste samhällsuppgifterna.

Centerns mål för det fortsatta jämställdhetsarbetet är alltså att utifrån centerns grundsyn – alla människors lika värde och rättigheter – trygga kvinnors och mäns lika möjligheter till:

- utbildning och arbete
- omsorg om och ansvar för barnen
- inflytande i och ansvar för samhället.

Det decentraliserade samhället med närhet mellan arbete, bostäder och service och med beslutsfattandet nära människorna ger de bästa förutsättningarna för att uppnå dessa mål.

Samhällsplanering för jämställdhet

Samhällsplaneringen måste som en av sina utgångspunkter ha att skapa förutsättningar för jämställdhet mellan kvinnor och män, och detta måste klart komma till uttryck i kommande byggnadslagstiftning.

Tidigare planering har motverkat jämställdhet. Utvecklingen har gått mot ökat avstånd mellan bostad och arbete också i tätorterna. Boendet har glesats ut och arbetsplatserna koncentrerats till särskilda områden. Det har lett till längre arbetsresor, sämre service i bostadsområdena och sämre boendegemenskap.

Boendeplaneringen måste utgå ifrån att både kvinnor och män skall ha möjlighet att förvärvsarbeta. En god barnomsorg måste ordnas i anslutning till bostadsområdena. Den ökade flexibilitet i barnomsorgen som centern pläderar för och haft möjlighet att genomföra i regeringsställning är därvid

nödvändig.

En väl fungerande kollektivtrafik måste finnas. I centerns partimotion om trafikpolitiken har detta understrukits.

Vid planering av nya och upprustning av äldre bostadsområden skall möjligheterna att integrera arbetsplatser, t. ex. småindustri, hantverks- och serviceverksamhet alltid utnyttjas. Barn och ungdomar får därmed naturliga kontakter med yrkeslivet och med vuxna i alla åldrar. Även utrymmen för fritidsaktiviteter skall finnas i bostadsområdena. Sådana, väl fungerande, lokalsamhällen ger de bästa förutsättningarna för jämställdhet, oavsett hur man i olika familjer fördelar sin tid mellan förvärvsarbete och familjeliv.

Samhällsplaneringen måste vidare, om jämställdhet skall uppnås, syfta till en balanserad utveckling inom landet som helhet, inom olika regioner och inom de enskilda kommunerna. En kraftfull regionalpolitik är därför ett viktigt medel för jämställdhet. Koncentrationen till storstadsområdena måste motverkas och människor i alla delar av landet ges sysselsättningsmöjligheter, goda kommunikationer och tillfredsställande service.

Utbildning

All utbildning, såväl i förskola, grundskola och gymnasium som i högskola och vuxenutbildning spelar en nyckelroll när det gäller att förändra de traditionella könsrollsmönstren. Värderingarna om vad som är kvinnligt och manligt formas redan tidigt. Åtgärder i förskola och grundskola måste därför prioriteras. Därför är det nödvändigt att jämställdhetsfrågorna betonas i all lärarutbildning.

En hel del har hänt under de senaste åren. Skollagen föreskriver sedan januari 1980 skyldighet för kommuns skolstyrelse och för landstings utbildningsnämnd att verka för jämställdhet mellan kvinnor och män. Likaså åläggs skolchef i en kommun i fråga om utbildningens innehåll att verka för jämställdhet mellan kvinnor och män.

I den nya läroplanen för grundskolan, Lgr 80, som tillämpas fr. o. m. läsåret 1982/83 står inskrivet att skolans mål bl. a. är att verka för jämställdhet mellan kvinnor och män. Vidare bör enligt läroplanen lärostoffet grupperas så att jämställdhetsfrågor belyses i samverkan mellan flera ämnen. Dessutom bör det i grundskolans arbetsplan finnas en planering av frågor som är gemensamma för flera ämnen som t. ex. könsrollsfrågor. Teknik är obligatoriskt ämne för både pojkar och flickor, vilket är av stor betydelse när det gäller att stimulera flickor att i framtiden söka sig till tekniska yrken. Hemkunskapen som är gemensam för pojkar och flickor börjar redan på lågstadiet.

Vid utformningen av gymnasieskolan har man också eftersträvat jämställdhet. På den ekonomiska linjen har den nya timplanen, som tillämpas fr. o. m. läsåret 1982/83, konstruerats så att pojk- och flickbetonade linjeval minskar betydligt. Sökande som väljer för sitt kön otraditionella linjer erhåller en halv extrapoäng.

I proposition 1981/82: 15 om studie- och yrkesorientering framhölls att de som sysslar med studie- och yrkesorientering inom skolan bör beredas tillfälle att praktisera i arbetslivet inom för resp. kön otraditionella arbetsområden. Vidare skall eleverna få tillfälle att pröva på verksamhetsområden som traditionellt väljs av andra könet, både inom undervisningen och i den praktiska arbetslivsorienteringen.

Riksdagen beslöt med anledning av propositionen om skolforskning och personalutveckling att jämställdhetsfrågorna skall ingå i fortbildningen för lokalt utvecklingsarbete i grundskolan. Däremot är könsrolls-/jämställdhetsfrågorna ännu inte obligatoriska i lärarnas grundutbildning.

Visserligen ingår könsrollsfrågor i den centralt fastställda utbildningsplanen, men det är linjenämnderna vid de olika högskoleenheterna som har ansvaret för den närmare planeringen och genomförandet av utbildningen. På lokal nivå fastställs således innehåll samt de lärarresurser m. m. som skall avsättas för kursen.

En nyligen gjord undersökning visar också mycket riktigt att dessa frågor vid flertalet lärarhögskolor behandlades slentrianmässigt för att inte säga omedvetet.

Vi anser därför att könsrolls-/jämställdhetsfrågor skall bli obligatoriska i all lärarutbildning och ges särskilda undervisningstimmar. I undervisningen bör ingå metodiken för hur jämställdhetsfrågorna skall kunna integreras i alla ämnen.

I UHÄ:s handlingsprogram för jämställdhet inom högre utbildning och forskning sägs att UHÄ i samarbete med skolöverstyrelsen skall ge ut en handbok i könsrollsfrågor för bl. a. grundutbildningen av lärare och annan högskoleutbildning.

Beslutet om detta läromedel togs för fem år sedan, men ännu har inget hänt. Vi anser det angeläget att arbetet med att få fram en handbok för lärare i jämställdhetsfrågor omedelbart påbörjas av UHÄ.

Vid länsskolnämnderna är i regel någon huvudansvarig för jämställdhetsfrågor. Dessa bör ges möjlighet att träffas kontinuerligt för utbyte av erfarenheter.

Regeringens proposition (1981/82: 106) om forskning m. m. innehåller ett särskilt avsnitt om jämställdhetsforskning.

I propositionen, som antogs av vårriksdagen 1982, föreslogs att jämställdhetsforskning skall vara ett prioriterat område, vilket är av stor betydelse när det gäller att långsiktigt förbättra jämställdheten och när det gäller tillgång och fördelning av forskningsmedel etc. Den delegation för samordning och stimulans av jämställdhetsforskning som aviserades i nämnda proposition kommer nu enligt budgetpropositionen att inrättas.

Det finns emellertid fortfarande få kvinnliga forskare, och de som finns brottas med speciella problem. Riksdagsbeslutet med anledning av forskningspropositionen innebar bl. a. att utbildningsbidrag för forskning endast om "särskilda skäl" föreligger skall ges den som är äldre än 45 år. Denna

bestämmelse synes särskilt komma att missgynna kvinnliga forskare. Kvinnornas livsplanering är ofta en annan än männens. Kvinnor skjuter upp forskarutbildning tills barnen vuxit upp eftersom det är först då de på allvar kan satsa på sina forskaruppgifter. Män däremot gör sin livsplanering utan hänsyn till eventuella barn. I en situation när antalet kvinnliga forskare är litet och behovet av kvinnliga forskare stort kommer konsekvenserna av den nämnda bestämmelsen att bli olyckliga, och vi föreslår att den avskaffas.

Linje- och yrkesvalet är fortfarande starkt könstraditionellt. Såväl SÖ som jämställdhetskommittén fick under våren 1982 i uppdrag och särskilda medel för kampanjer i syfte att påverka till ett mer otraditionellt linjeval. Jämställdhetskommittén fick också som speciellt uppdrag att genom en informationskampanj söka komma fram till användbara metoder för att påverka ungdomarna och framför allt flickorna att göra otraditionella yrkesval.

Vissa förändringar har skett. Således var bland de behöriga förstahandssökandena till gymnasieskolans 4-åriga tekniska linje hösten 1982 16,1 % flickor, en ökning med nära 3% sedan 1981.

SSA-råden har viktiga uppgifter när det gäller ungdomarnas yrkesval. Genom att de är partssammansatta har könssammansättningen kommit att bli mycket sned. Procentandelen kvinnor är mycket låg. Skolöverstyrelsen har i sina anvisningar och kommentarer framhållit att en jämn könsfördelning i SSA-råden bör eftersträvas. Vi tror att skolstyrelserna skulle ha bättre möjligheter att genomföra detta om en bestämmelse om detta tas in i skolförordningen.

Arbetsliv

Rätten till arbete är grundläggande för jämställdhet mellan kvinnor och män. Förvärvsarbete är inte bara en förutsättning för egen försörjning. Det har också ett egenvärde genom att det är en väg till sociala kontakter, gemenskap och till personlig utveckling.

De praktiska förvärvshinder som i dag finns måste undanröjas. Attityder och värderingar är också av betydelse när det gäller kvinnors och mäns lika möjligheter till arbete och utbildning. Ansvaret för att förändra attityder på arbetsplatsen och arbeta bort fördomar ligger såväl hos den enskilde som hos arbetsgivaren och de fackliga organisationerna.

Arbetslivets organisation

Jämställdhet innebär bl. a. att kvinnor och män skall kunna förvärvsarbeta på lika villkor. De skall ha samma lönevillkor och möjligheter till utveckling och befordran i arbetet. Grundläggande för jämställdhet är också att kvinnor och män kan kombinera förvärvsarbetet med det praktiska arbetet och ansvaret för barnen. Det förtjänar dock att påpekas att de flesta har detta vårdansvar endast under en relativt kort period av livet.

Allt fler kvinnor förvärvsarbetar. 1976 fanns 69 % av alla kvinnor mellan 16 och 64 år i arbetskraften. År 1982 (tredje kvartalet) var motsvarande siffra

78,5%. Av kvinnor i åldern 16–54 fanns 1976 73% och 1981 81% i arbetskraften.

I början av 1970-talet hängde ökningen av antalet kvinnor i arbetskraften samman med högkonjunkturen och den därmed sammanhängande stora efterfrågan på arbetskraft. I slutet av 1970-talet har kvinnornas inmarsch på arbetsmarknaden fortsatt trots vikande konjunkturer. 47% av alla sysselsatta kvinnor arbetar deltid mot 6% av männen. Men det totala antalet förvärvsarbetande kvinnor på heltid har ej minskat. Kvinnornas arbetsmarknad är dock till stor del en annan än männens, och de arbetar i stor utsträckning i vård, service- och kontorsyrken. Kvinnornas yrken är genomgående lägre betalda än männens, och ofta ger de också mindre möjligheter att påverka och fatta beslut i arbetsorganisationen.

En viktig jämställdhetsreform under denna period är lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män i arbetslivet (prop. 1979/80: 56) som beslutades av riksdagen i december 1979. Lagen förbjuder diskriminering i arbetslivet, dvs. att någon missgynnas på grund av sitt kön vid anställning, utbildning eller befordran. Lagen ålägger också arbetsgivaren att aktivt vidta åtgärder för jämställdhet. Den senare delen kan ersättas av kollektivavtal och då få en något annan utformning.

För att bevaka att jämställdhetslagen efterlevs inrättades som tidigare nämnts en ny myndighet, jämställdhetsombudsmannen (JämO) och jämställdhetsnämnden den 1 juli 1980. JämO kan, om man inte når uppgörelse i en diskrimineringstvist, föra tvisten till arbetsdomstolen. Arbetsdomstolen har avkunnat flera domar med stöd av den nya lagen, vilket har lett till att arbetsgivaren fällts och ålagts betala skadestånd till den missgynnade parten. I några fall har parterna förlikats. Sedan lagens tillkomst har ca 500 anmälningar inkommit till JämO. Hälften rör diskriminering mot enskild och hälften brister i det aktiva arbetet för jämställdhet.

JämO har också bedrivit ett aktivt arbete, dels genom att informera om lagen, dels genom att på olika sätt – t. ex. genom hearings – informera sig om hur jämställdheten hanteras inom olika sektorer i arbetslivet. Sådana hearings har hittills gällt dataområdet och yrken som medför risk för att utsättas för fysiskt våld. JämO har givit ut rapporter från dessa hearings.

Tyvärr har JämO på grund av anhopningar av diskrimineringsärenden och begränsad personal haft liten tid att ta itu med lagens bestämmelser om arbetsgivarnas skyldigheter att bedriva ett aktivt jämställdhetsarbete.

Dåvarande jämställdhetsministern uppdrog våren 1982 åt en arbetsgrupp att göra en förutsättningslös utredning av jämställdhetsarbetets organisation i syfte att se till att tillgängliga medel användes så effektivt som möjligt. Arbetsgruppens förslag gick ut på att jämställdhetskommitténs arbete skulle i huvudsak inriktas på mer långsiktiga forskningsfrågor, att jämställdhetsombudsmannens kansli skulle förstärkas liksom regeringskansliets resurser för jämställdhetsfrågorna. Det underströks att jämställdhetskommitténs samtliga hittillsvarande uppgifter borde fullföljas av andra organ. Vid regerings-

skiftet var frågan fortfarande föremål för beredning.

Den omorganisation som nu redovisas i budgetpropositionen innebär att JämO inte tilldelats någon ytterligare handläggare. Vi anser att de för jämställdsarbetet tillgängliga resurserna bör fördelas så att JämO får en ytterligare handläggare.

Regionalpolitik

Som tidigare nämnts är regionalpolitiken ett viktigt jämställdhetsinstrument. Skillnaderna i kvinnors förvärvsfrekvens mellan storstadsområdena och glesbygder är stora.

Centerns kamp för regional balans, bl. a. genom en aktiv regionalpolitik, är ett viktigt led i jämställdhetsarbetet. Den nya flyttlasspolitik som regeringen nu aviserar är ett hot mot jämställdheten. Centern avvisar nu som tidigare de flyttningsstimulerande förslagen och föreslår i motion till årets riksdag ytterligare satsning på regionalpolitiska åtgärder.

Det förtjänar nämnas att av totalt ca 6 300 nya arbeten som tillkommit genom lokaliseringspolitiskt stöd under budgetåren 1979/80 och 1981/82 är närmare 2 700 kvinnor.

Det decentraliserade samhället skapar de bästa förutsättningarna för balans mellan och inom regioner. De lokala arbetsmarknaderna är speciellt viktiga från jämställdhetssynpunkt. Undersökningar visar att kvinnor är mera bundna till den lokala arbetsmarknaden än män. Den betyder därför mycket för kvinnors möjligheter till förvärvsarbete. En arbetsmarknadspolitik som syftar till geografisk rörlighet och koncentration motverkar således jämställdheten. Däremot måste man vara beredd att byta yrke och också acceptera ett mer begränsat arbetsplatsutbud. Erfarenheterna visar att flertalet är beredda till detta.

1980-talet kommer att innebära stora förändringar på arbetsmarknaden inom de flesta sektorer. Den offentliga sektorn som sugit upp en stor andel av den kvinnliga arbetskraften beräknas inte öka lika mycket i fortsättningen. Den snabba tekniska utvecklingen, med bl. a. datorisering och robotar tränger nu in på områden som industri, kontor, banker och handel och övertar manuella arbetsuppgifter. Det är viktigt att samhället har en beredskap för denna utveckling och att de anställda själva får delta i beslutsprocesserna på detta område.

Datapolitik

Datoriseringens inverkan på kvinnornas arbetsmarknad togs upp i propositionen (1981/82: 123) om samordnad datapolitik. Regeringen gav senare dataeffektutredningen i uppdrag att studera vilka effekter, såväl risker som fördelar, datoriseringen kan ha för kvinnor i arbetslivet och att lämna förslag till åtgärder för att möta utvecklingen.

Vidare skulle utredningen studera elektronikindustrin och undersöka hur rekryteringen av kvinnor dit kunde ökas. Utredningen skulle också belysa

konsekvenserna av s. k. hemterminaler. Dataeffektutredningen skall bedriva arbetet i nära samarbete med JämO.

JämO har under 1981 studerat databranschen och funnit att datasystem ofta installeras utan överväganden eller planering när det gäller den redan anställda personalen. Över huvud taget synes beredskapen för "datasamhället" vara dålig, inte minst på utbildningsområdet.

Arbetsmarknadens organisationer har med hänvisning till bl. a. den tekniska utvecklingen på kontorsområdet hos SÖ hemställt om att en s. k. yrkesnämnd, ett särskilt samarbetsorgan med representanter för olika intressenter, inrättas för kontorsyrkesutbildningen. Sådana organ finns redan för andra utbildningsområden. Kontorsyrkena, som till närmare 100% uppehålls av kvinnor, kommer att starkt beröras av datautvecklingen. Vi finner därför denna hemställan väl motiverad och anser att SÖ bör få i uppdrag att ta initiativ till ett sådant samarbetsorgan. Kontorsyrkena, som till närmare 100% uppehålls av kvinnor, kommer att starkt beröras av datoriseringen.

Arbetslöshetsförsäkring

Många saknar i dag ekonomiskt stöd vid arbetslöshet. Framför allt står många kvinnor utan det skydd som arbetslöshetsförsäkringen ger.

Centern håller fast vid sin principiella inställning att en allmän arbetslöshetsförsäkring bör införas. I dagens ekonomiska läge avstår vi dock från att lägga fram förslag. Vi anser emellertid att en uppdatering bör göras av den tidigare utredningen i frågan så att bl. a. de ekonomiska konsekvenserna i dagens situation blir belysta.

Familjepolitiken

Familjepolitiken måste som ett av sina mål ha att underlätta för föräldrarna att förena förvärvsarbete med barn och familjeliv.

Barnfamiljerna måste så långt möjligt kunna välja hur de vill fördela tiden mellan förvärvsarbete och vård av barn på det sätt som bäst passar familjen. Det innebär att utbyggnaden av samhällets barnomsorg måste fortsätta. Det betyder också att arbetet med vård av små barn måste värderas oavsett var det utförs. Därför måste vårdnadsersättning utgå till familjer med små barn. Eftersom den utgör en arbetsersättning skall den vara beskattad och ATP-grundande.

Centern har i en partimotion närmare utvecklat sin syn på dessa för jämställdheten så viktiga frågor, och vi avstår från att här upprepa de aktuella kraven.

Våld och övergrepp

Kvinnomisshandel och sexuella övergrepp har de senaste åren ägnats stor uppmärksamhet. Betecknande för denna typ av misshandel är att den oftast utövas i hemmet och av en levnadspartner eller f. d. levnadsparter. Vid våld med dödlig utgång utgörs kvinnornas andel av 40%.

Tidigare regel att kvinnorna själva skulle ange misshandeln ledde till att kvinnorna underlät att anmäla eller tog tillbaka gjord anmälan. Från 1982 har denna regel om åtalsangivelse tagits bort, och denna form av misshandel faller nu under allmänt åtal.

Troligen är mörkertalet mycket stort då det gäller kvinnomisshandel. Detsamma gäller våldtäktsbrotten. En skattning som gjorts tyder på att antalet begångna våldtäkter skulle röra sig om mer än 10 000 per år, där i majoriteten av fall brotten riktas mot gärningsmännen närstående kvinnor.

Med anledning av 1977 års sexualbrottskommittés betänkande har regeringen aviserat en eventuell proposition senare i vår. Vi återkommer därför i denna fråga.

I regeringskansliet har frågan om stöd och hjälp till misshandlade kvinnor varit föremål för överväganden av en arbetsgrupp tillsatt av förra regeringen. Gruppen väntas inom kort framlägga sina förslag.

Kvinnohusen och olika former av joursystem ger hjälp mestadels på frivillig basis till kvinnor som misshandlats och/eller blivit utsatta för sexuella övergrepp. Det är en värdefull verksamhet som ökat på senare år. Den som begår våldshandlingar behöver också hjälp att förändra sin situation.

Opinionsarbetet måste inriktas på att förändra de traditionella könsroller som leder till våld och övergrepp.

Kvinnor i samhällsarbetet

Det är viktigt att kvinnor och män får samma möjligheter att delta i fackligt och politiskt arbete. Kvinnor och män har olika erfarenheter att utgå ifrån och bidra med i samhällsarbetet. Det är detta som gör det så angeläget att både kvinnor och män är representerade i beslutande församlingar.

En ökning av kvinnorepresentationen är därför nödvändig. En strävan bör vara att kvinnor och män är representerade i beslutande församlingar i förhållande till sin andel av valmanskåren. Det hör till de politiska partiernas ansvarsområde att arbeta i denna riktning. Så länge kvinnor och män inte har likvärdiga möjligheter att påverka de politiska besluten föreligger en allvarlig brist i vår demokrati.

Centerpartiet har sedan länge haft den högsta kvinnorepresentationen i riksdagen. För närvarande uppgår den till något mer än 32%.

Också i kommuner och landsting har centern en relativt sett hög kvinnorepresentation. Att ett målmedvetet arbete från partiorganisationernas sida ger resultat visar Stockholms kommunfullmäktige på. Den består nu av 48% kvinnor och 52% män.

Det politiska livets villkor försvårar kvinnors möjligheter att delta i samhällsarbetet. Främst är det småbarnsföräldrar som möter svårigheter att delta i det politiska arbetet. Småbarnsföräldrarnas erfarenheter kan dock inte undvaras, när beslut skall fattas, varför olika former för att förbättra villkoren för politiskt arbete måste prövas. Sammanträden på tider som passar barnfamiljer, tidsbegränsade möten och möjligheter till barnpasning

är grundläggande krav om kvinnor och män skall få samma möjligheter att delta i samhällsarbetet.

Detta är i första hand kommunala frågor.

Kvinnoförbunden har en viktig roll när det gäller att stimulera och stödja kvinnor som är intresserade av politiskt arbete och skola dem för olika uppdrag. Det ekonomiska bidrag till kvinnoorganisationerna som den förra regeringen genomförde bör ha stor betydelse för deras fortsatta möjligheter om arbete.

Kvinnor är dock fortfarande i liten utsträckning representerade i styrelser för statliga företag eller myndigheter liksom i statliga kommittéer.

Regeringen har sedan juli 1981 upmanat organisationer och myndigheter att föreslå två namn, en kvinna och en man, till uppdrag i statliga styrelser, kommittéer m. m. som tillsätts av regeringen.

Vi anser att denna praxis bör fortsätta. Enligt den redovisning över antal kvinnor i statliga utredningar som sedan föregående budgetår införs i Kommitéberättelsen har exempelvis andelen kvinnliga kommittéordförande ökat med 2% men utgör fortfarande bara 11,5% av samtliga.

Opinionsbildning

De stora skillnaderna i kvinnors och mäns villkor består till stor del i traditonellt tänkande och fördomar.

Arbetet på att ändra attityderoch bearbeta fördomar måste därför ständigt pågå parallellt med allt annat jämställdhetsarbete. Här spelar naturligtvis arbetet inom folkrörelserna, politiska och fackliga organisationer och studieorganisationer avgörande roll. Men det är också viktigt att opinionsbildningen på detta område ges prioritet i samhällsorgan.

Jämställdhetskommittén har här gjort ett betydelsefullt arbete. I den omorganisation av jämställdhetsarbetet som nu gjorts och som innebar att jämställdhetskommittén avvecklas finns det stor risk att opinionsbildningen försvagas. Vi anser det nödvändigt att det ges klara direktiv till andra samhällsorgan, exempelvis JämO, forskningsdelegationen och andra berörda statliga myndigheter att fortsätta och vidareutveckla jämställdhetskommitténs arbete på detta område. Vi anser det också angeläget att tidskriften "Jämsides" också i fortsättningen ges ut. Detta bör ges regeringen till känna.

Invandrarkvinnor

Invandrarkvinnor är ingen enhetlig grupp. Kvinnor från de nordiska och västeuropeiska länderna har samma kulturbakgrund som vi. Sydeuropeiska kvinnor kan ha sinsemellan helt olika bakgrund beroende på om de kommer från stad eller landsbygd.

Det finns ändå något som invandrarkvinnorna har gemensamt. De har ett annat språk, en annan bakgrund och andra referensramar än vi som är infödda i Sverige. De har också sina traditionella roller med sig från de kulturer de kommit ifrån. Det kan för en del kvinnor betyda att de inte tillåts

delta i samhällslivet utanför hemmets dörr. Detta leder till språklig och social isolering. Statistiken visar att invandrarkvinnor i större utsträckning förvärvsarbetar, de har tyngre jobb och sämre arbetstider än svenska kvinnor. För att ta fram mer kunskaper om invandrarkvinnor gav förutvarande regeringen jämställdhetskommittén i uppdrag att genomföra en kartläggning av antalet invandrarkvinnor med hänsyn tilderas sociala och kulturella bakgrund och genomföra en analys av dessa kvinnors särskilda problem. Arbetet resulterade i rapporten Invandrarkvinnor och jämställdhet (Ds A 1981:2).

Utbildning

Alla invandrarkvinnor har ett stort behov av utbildning i språket, om rättigheter och skyldigheter, för arbetslivet, över huvud taget för att kunna fungera som fullvärdiga medlemmar i det svenska samhället och kunna fylla sina viktiga funktioner i hemmet som fostrare av nästa generation.

Den s.k. SFI-kommittén genomförde i samarbete med Internationella föreningen för invandarkvinnor (Riffi) en försöksverksamhet med undervisning av invandrarkvinnor, och kommittén framlade också förslag till förbättrad undervisning och förbättringar för dessa. Vi beklagar att kommitténs förslag – genom att propositionen i frågan fördröjs – inte kommer att genomföras under budgetåret.

Vi har tidigare nämnt kvinnomisshandel i det svenska samhället. I vissa av de kulturer varifrån invandrarna kommer är kvinnomisshandel vanligt förekommande. Det finns anledning att med skärpa framhålla att i Sverige gäller svenska lagar, och all misshandel måste beivras. Men invandrarkvinnorna behöver ett särskilt stöd för att orka med att bryta mot gamla kulturmönster. Här spelar invandrarkvinnornas organisation en viktig roll, och vi anser att den bör ges samhällets stöd för dessa uppgifter.

I ännu högre grad än svenska kvinnor är invandrarkvinnor rädda att anmäla misshandel i hemmet. Kvinnor utan permanent uppehållstillstånd har ofta stått ut med misshandel av rädsla för att annars utvisas, eftersom deras tillstånd att vistas har varit beroende av mannens. Efter en interpellationsdebatt i riksdagen i februari 1982 har det blivit helt klart att kvinnor som i sina hemländer skulle riskera trakasserier på grund av att de är skilda, får stanna i Sverige om de före den normerande 2-årsgränsen bryter upp ur ett förhållande där de utsätts för misshandel.

Riktad information

Många svenskar har svårt att hitta rätt när de behöver information från olika samhällsorgan. Det är lätt att föreställa sig svårigheterna för många invandrare att hitta i den svenska byråkratin. Särskilt gäller detta kvinnorna.

Det finns många exempel på att brist på riktad information lett till att enskilda och familjer inte kunnat utnyttja sina rättigheter. Behovet av till olika invandrargrupper riktad information är stort. Det räcker inte med översättning av svenskspråkigt informationsmaterial. I detta används ofta en

terminologi och en språkbehandling som är svårförestående för många minoritetsgrupper. Regeringen bör ge myndigheterna i uppdrag att i större utsträckning beakta minoritetsgruppernas behov av information om rättigheten och skyldigheten i det svenska samhället. Det är viktigt att sådan information ges på sådant sätt att också kvinnorna nås av den.

Hemställan

Med hänvisning till vad som framförts i motionen hemställes*

1. att riksdagen beslutar att ge jämställdhetsombudsmannen resurser för ytterligare en handläggartjänst av tillgängliga medel för jämställdhetsarbetet,
2. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om kvinnorepresentation i statliga styrelser och kommittéer,
3. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om opinionsbildning,
4. att riksdagen beslutar att uttala att de i statens invandrarverks rapport föreslagna åtgärderna tas till utgångspunkt för ett fortsatt reformarbete för invandrarkvinnor.

Stockholm den 24 januari 1983

KARIN ANDERSSON (c)

TAGE SUNDKVIST (c)

KERSTIN GÖTHBERG (c)

ARNE FRANSSON (c)

OLOF JOHANSSON (c)

GUNNEL JONÄNG (c)

ROSA ÖSTH (c)

GUNILLA ANDRÉ (c)

*Se även motionerna 1982/83: 1112–1113.